179189

กรุงเทพมหานคร มีอาคารประวัติศาสตร์เป็นจำนวนมากที่ถูกปรับการใช้สอยตามสภาพสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะอาคารที่เคยเป็นพระราชวังและวังในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีคุณค่าในการเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาการปรับการใช้สอยอาคารดังกล่าว เพื่อให้ยังคงรักษาคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรม ในขณะเดียวกันก็ยังสามารถมีประโยชน์ใช้สอยที่ตอบสนองความต้องการในปัจจุบัน โดยคัดเลือกวังพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าดิลกนพรัฐ (กรมหมื่นสรรควิสัยนรบดี) ซึ่งปัจจุบันคือ ที่ทำการฝ่ายจัดการยานพาหนะและเครื่องมือกล การไฟฟ้านครหลวง โดยการผสมผสานเกณฑ์การประเมินคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมของอาคาร กับหลักการการบริหารจัดการทรัพยากรกายภาพ

วิธีการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัย ได้ทำการรวบรวมข้อมูลในด้านประวัติอาคารจากเอกสารอ้างอิงต่าง ๆ และทำการสำรวจภาคสนาม โดยการใช้แบบสำรวจ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

จากการศึกษาพบว่า อาคารวังพระองค์เจ้าดิลกนพรัฐ มีการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยโดยการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและองค์ประกอบต่าง ๆ ในส่วนของ ผนัง พื้น เพดาน หลังคา ประตู และหน้าต่าง รวมถึงการนำงานระบบประกอบอาคารที่เป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าไป ทำให้ความเป็นของแท้ในด้านรูปแบบ วัสดุ สี และฝีมือช่างลดลง แต่ก็ยังมีของเดิมหลงเหลืออยู่เป็นหลักฐานอ้างอิงได้ และเกิดการใช้งานไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้งานของผู้ใช้งานภายในอาคาร เนื่องจากเกิดปัญหาในเรื่องของแสงสว่างภายในอาคาร เสียงรบกวนจากงานระบบปรับอากาศ และงานระบบป้องกันอัคคีภัย ซึ่งไม่เป็นไปที่ตามมาตรฐานกำหนด จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้คุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมของอาคารลดลง

สาเหตุหลักที่ทำให้เกิดปัญหาดังกล่าวข้างต้น มี 2 สาเหตุ คือ 1) การติดตั้งงานระบบปรับอากาศ จึงส่งผลต่อการปรับระดับความสูงของเพดาน รูปแบบประตูและหน้าต่างที่เป็นของเดิม 2) องค์กรที่ใช้งานอาคารหรือผู้ครอบครองอาคาร ซึ่งขาดความเข้าใจในการใช้งาน และการบำรุงรักษาอาคารประวัติศาสตร์ที่ถูกต้อง รวมถึงการทำงานของหน่วยงานภายในองค์กรที่ขาดการประสานงานและทำงานไม่สอดคล้องกับงานในการอนุรักษ์อาคารประวัติศาสตร์

แนวทางในการจัดการสำหรับวังพระองค์เจ้าดิลกนพรัฐ เพื่อให้มีประโยชน์ใช้สอยตามความต้องการในปัจจุบัน และยังรักษาคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของอาคารไว้ มี 2 ระยะ คือ 1) ระยะสั้น ด้านกายภาพ ไม่ควรทำการต่อเติมอาคาร และควรทำการแก้ไขปัญหาในด้านงานระบบปรับ

อากาศอย่างเร่งด่วน เพื่อให้โครงสร้างและองค์ประกอบของอาคารกลับคืนสู่สภาพเดิม รวมถึงการรื้อถอนอาคารที่บดบังทัศนียภาพของวังบริเวณด้านหน้า ด้านการบริหารจัดการ ควรทำการปรับโครงสร้างองค์กรให้เหมาะสม และปรับนโยบายขององค์กรเพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับการใช้งานอาคารประวัติศาสตร์ 2) ระยะยาว ควรลดบทบาทหรือลดการใช้สอยอาคารของหน่วยงานไฟฟ้านครหลวง เพื่อทำการอนุรักษ์และรักษาอาคารให้คงคุณค่าอยู่ดังเดิม

เพื่อให้การปรับการใช้สอยอาคารประวัติศาสตร์มีความสอดคล้องกับสังคมปัจจุบันในการศึกษาในครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะแบ่งเป็น 2 ด้าน คือ ด้านกายภาพของอาคาร และด้านการบริหารจัดการ สำหรับด้านกายภาพอาคารมีแนวทางดังนี้ 1) โครงสร้างและองค์ประกอบต่าง ๆ การเลือกใช้วัสดุทั้งของเดิมหรือการนำวัสดุสมัยใหม่มาใช้ควรเลือกให้มีความกลมกลืนและใกล้เคียงกับของเดิม โดยไม่เกิดความขัดแย้งกับอาคาร หรือทำให้คุณค่าของอาคารลดลง 2) งานระบบประกอบอาคาร การติดตั้งงานระบบประกอบอาคารสามารถติดตั้งได้ 2 แบบ คือ ไม่ให้เห็น อาจทำได้โดยการ ซ่อน ฝัง ขุด หรือพรางตา และให้เห็นได้แต่ไม่ทำความเสียหาย

สำหรับด้านบริหารจัดการ แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ 1) องค์กรที่ใช้งานหรือครอบครองอาคารเหล่านี้ ควรเน้นนโยบายด้านคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมของอาคารประวัติศาสตร์ภายในองค์กร และจัดตั้งหน่วยงานภายในองค์กรให้ตรงกับหน้าที่ในการออกแบบและบำรุงรักษาอาคารประวัติศาสตร์ 2) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมในด้านงบประมาณ และออกข้อกำหนดในการออกแบบต่อเติมอาคารประวัติศาสตร์ที่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานอย่างชัดเจน หรือ ทำการขึ้นทะเบียนอาคารประวัติศาสตร์ให้เป็นโบราณสถาน เพื่อป้องกันการทำลายคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมของอาคาร 3) ผู้ใช้งานอาคาร หน่วยงาน ผู้บริหารต้องได้รับการเรียนรู้และศึกษาในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการบำรุงรักษาและการอนุรักษ์อาคารประวัติศาสตร์ที่ถูกต้อง รวมถึงเจ้าหน้าที่ภายในอาคาร ต้องมีการให้ความรู้ในเรื่องของการใช้งานอาคารประวัติศาสตร์ที่ถูกต้องเพื่อเป็นการช่วยกันป้องกัน และอนุรักษ์อาคารประวัติศาสตร์เหล่านี้สืบต่อไป

Abstract

179189

In Bangkok, there are many historic buildings that are functionally converted to serve contemporary needs particularly the palaces built in King Rama V period that has the nation's cultural heritage values. This research is aimed to the study the adaptive re-use of such buildings in line with the keeping of cultural value. The study includes the assessment of heritage values of the building and facility management methods in order to purpose the proper guidance forth-adaptive reuse. In this study, Prince Dilock Nabarath's palace is selected as the case study. At present, this building is occupied and used as the office by The Fleet Management Department, Metropolitan Electricity Authority. The objective of this research is to analyze the various factors that have impacts on the changes of values and function of the palace including the physical characteristics.

Various data are gathered through documentation, field survey with the use of questionnaires and interview. Data are analyzed by simple statistics interpretation.

In this research, it is found that architectural elements of Prince Nabarath's Palace had been changed overtime. The changed elements are existing walls, floors, ceilings, roofs and windows as well as the installation of technology building systems. As a result, authenticity in design, materials, colors, and craftsmanship have been reduced. Moreover, new functions of the building do not serve the occupant's needs due to substandard interior lighting, noises from air - conditioners and lack of fire protection systems. These factors have reduced the cultural heritage values as well.

Main causes of such changes are as follows: 1) the installation of air conditioning system that affects the ceiling level and the existing form and design of windows, floors and doors as well as wall demolition. 2) the occupants or owner do not have the common understanding in the operation and maintenance of the historic building together with the lack of coordination among the departments in involved in building development and conservation.

179189

From this study, the design guidelines to restore Prince Dilock Nabarath's Palace can be concluded as follows: All building alterations and additions should be limited. The installation of air condition system should be replaced with serious care for keeping the building's original design. The workshop building located in front of the palace should be removed in order to keep the setting of the heritage. The additional concern is the management that the organization should have conservation policy on historic building operation. In long term, the Metropolitan Electricity Authority shall refrain from occupying the building. The building shall be renovated in to its original condition.

For re-functioning the historic buildings to serve the modern needs, this study proposes the suggestions having two aspects as which are physical conditions of the building, and facility management. For physical conditions, the structures and elements of the historic building should be brought to its original state and modern materials in fills that provide unity with the original elements without reducing the cultural values. The mechanical, electrical and plumbing systems can be installed with 2 options, the first the use of hidden system, the second is the use of system with visual appearance installed with special care to physical appearance.

For the facility management, it can be divided into 3 parts. 1) The organization occupying these historical building should have the policies regarding the cultural heritage values and set up the special department to operate the design and maintenance of these buildings. 2) The government involved should provide the funding, develop the regislation with incentives for the restoration of historic buildings and register these buildings as national movement to prevent the deterioration of the building and cultural heritage values. 3) The occupants of the building should be educated and have understandings in maintenance and conservation of the historic building for cultural heritage values and traditional values.